

### **John Shelby Spongin teeseistä**

Naturalistista teologiaa edustava emerituspiispa John Shelby Spong on ärsyttänyt traditionaalisesti uskovia episkopaalisen kirkon jäseniä Yhdysvalloissa julkaisemalla luettelon kristillisen uskon kohdista, jotka hänen mielestään pitäisi päivittää nykyaikaisen tietämyksen tasolle. Eräät Suomen ev.-lut. kirkon merkittävät toimijat kutsuivat J. S. Spongin Kirkkopäiville Helsinkiin 23.5.2003 tarkoituksenaan ”synnyttää keskustelua” kirkon arvoista. Mutta kuten jäljempänä tulee esiin, keskustelun aloittaminen härkämpäisillä ajatuksilla ei ole sellaista *sapientiaa*, jota kirkon piirissä on arvostettu vuosituhannesta toiseen.

Vapaasti suomennettuina Spongin teesit kuuluvat seuraavasti:

1. Teisminä tunnettu Jumalan määrittelemisen tapa on kuollut. Siksi suurin osa teologisesta Jumala-puheesta on nykyään vailla merkitystä. On etsittävä uutta tapaa puhua Jumalasta.
2. Koska Jumalaa ei voi enää käsittää teistisesti, on järjetöntä selittää Jeesus teistisen jumaluuden ruumiillistumaksi. Kirkon vanha kristologia on täten kariutunut.
3. Raamatun kertomukset Jumalan täydellisestä ja valmiista luomistyöstä sekä ensimmäisten ihmisten syntiinlankeemuksesta ovat esi-darwinilaista mytologiaa ja jälki-darwinilaista hölynpölyä.
4. Biologinen käsitys neitseellisestä syntymästä tekee perinteisen käsityksen Kristuksen jumaluudesta mahdottomaksi.
5. Uuden Testamentin ihmekertomuksia ei voi enää tulkita ruumiillistuneen jumaluuden tuottamiksi yliluonnollisiksi tapahtumiksi, koska jälki-newtonilaisessa maailmassa ihmeet kyetään selittämään tai niitä ei ole.
6. Ajatus Jeesuksen uhrikuolemasta ristillä maailman syntien sovittamiseksi on barbaarinen ja perustuu alkeellisiin kuvitelmiin Jumalasta. Siksi se on hylättävä.
7. Vain Jumala voi nousta kuolleista. Jeesus kohotettiin Jumalan merkitykseen, mutta hänen ylösnousemuksensa ei ollut fyysinen eikä historiallinen elpyminen kuolemasta.
8. Kertomus Kristuksen taivaaseenastumisesta edellyttää kolmikerroksista maailmankuvaa, mistä syystä sitä ei voi sovittaa Kopernikuksen jälkeiseen avaruusaikaan.

9. Ei ole olemassa ihmisen ulkopuolista, objektiivista, ilmoitettua, kiveen hakattua tai kirjoitettua standardia, joka voi hallita ihmisen eettistä käyttäytymistä kaikkina aikoina.
10. Rukous ei voi olla pyyntö, joka osoitetaan teistiselle jumaluudelle, jotta tämä toimisi ihmiskunnan historiassa jollain toivotulla tavalla.
11. Kuoleman jälkeisen elämän toivo ja mentaliteetti, joka kontrolloi käyttäytymistä palkkioiden ja rangaistusten avulla, täytyy lopullisesti erottaa toisistaan. Kirkon täytyy lakata kaitsemasta jäseniään syyllisyyden avulla.
12. Jokaisessa ihmisessä on Jumalan kuva, mistä syystä jokaista ihmistä on kunnioitettava itsenään. Mitään ulkoista määrettä, olipa kysymys rodusta, kansallisuudesta, sukupuolesta tai sukupuolisesta suuntautumisesta, ei saa käyttää erottelun tai torjunnan välineenä.

Mikäli Spong tarkoittaa ensimmäisessä teesissä mainitsemallaan teismillä uskonnollista tai filosofista käsitystä siitä, että on olemassa persoonallinen ja transsendenttinen Jumala, joka on luonut maailman ja pitää sitä yllä, niin tosiseikat viittaavat siihen, että teistinen ajattelutapa on yhä vahvasti hengissä. Teismi elää kristillisissä kirkkokunnissa, juutalaisuudessa ja islamissa. Vaikka teismi kuolisi, Jumala ei kuole teismien mukana. Kirkon usko lähtee siitä, että Jumala on ilmoittanut itsensä ihmisille sanassaan. Jos Jumalasta halutaan puhua uudella tavalla, on palattava Raamattuun ja tutkittava, mitä se kertoo nykyajan ihmisille.

Toisekseen kirkon vanha kristologia ei kariudu, vaikka teistinen määritelmä Jumalasta hylättäisiin. Ihminenhan ei määritelmillään muuta Jumalaa miksikään, vaan Jumala toimii suvereenisti, ihmisen määrittely-yrityksistä riippumatta. Jumala omaksui Pojassaan ihmisyyden itseensä. Miten se on mahdollista, sitä kirkko ei yritä selittää. Athanasios sanoo uskontunnustuksessaan: ”Niin kuin järjellinen sielu ja ruumis yhdessä ovat yksi ihminen, niin Jumala ja ihminen ovat yksi Kristus.” Tämän ja muiden kristologisten lausumien tarkoitus on sulkea pois sellaiset opit, jotka jakamaton kirkko jo totesi ei-apostolisiksi.

Kolmanneksi Raamatun kertomukset luomisesta ja syntiinlankeemuksesta eivät edellytä sitä, että niitä luetaan historiana. Ennakkoluulottomana itseään pitävän ihmisen pitäisi nähdä, että muinaisista maailmansyntytarinoista Raamatun luomiskertomus on ainoa, joka asettaa kasvien, eläinten ja ihmisen ilmaantumisen samaan järjestykseen kuin klassinen darwinismi. Charles Darwinille siis kelpasi luomiskertomuksesta se osa, joka ei sotinut hänen tieteenfilosofisten lähtökohtiensa kanssa.

Darwinin evoluutioteoria osaltaan käynnisti myöhäismodernin aikakauden, mutta ajanlaskun alkua on turha siirtää Darwiniin. Luonnontieteilijät ovat jo sataviisikymmentä vuotta ponnistelleet selittääkseen, miten elämä syntyy elottomasta, mutta vieläköän tuohon peruskysymykseen ei ole tieteellistä vastausta. Älyllisesti rehellinen johtopäätös olisi, että suhteessa objektiiviseen todellisuuteen darwinilainen evoluutioteoria on vain yksi yritys selittää elämän synty ja lajien kehitys.

Mitä syntiinlankeemukseen tulee, niin Raamatun kirjaimellinen tulkinta johtaa juuri sellaisiin ristiriitoihin nykyaikaisen maailmankuvan kanssa kuin, mistä Spong on puhunut. Kirkko ei tulkitse Raamatun alkukertomuksia yksinkertaisen kirjaimellisesti. Kertomusten hengellinen sisältö on tärkeämpi kuin niiden kirjoitusasu. Kokonaisuutena Raamattu liittyy synnin aikaan, paikkaan ja yksittäisiin ihmisiin. Synti tuli maailmaan, kun ensimmäiset ihmiset kapinoivat Jumalaa vastaan. Aadamin ja Eevan henkilöllisyyden selvittäminen tai Paratiisin paikantaminen eivät ole uskon kannalta keskeisiä kysymyksiä.

Neljänneksi jotkut eliöt voivat lisääntyä partenogeneettisesti, mutta ihmisellä tällaista lisääntymistapaa ei ole tavattu. Spong olettaa, että Kristuksen inkarnaatioon tarvittiin Marian munasolu, joka hedelmöityi Pyhästä Hengestä. Mutta kirkko ei opeta näin. Kirkko tyytyy uskomaan Raamatun mukaisesti, että Jumalan Pojan persoona antautui sikiöksi neitsyt Marian kohtuun ihmeen avulla. Syntyneessä lapsessa, Jeesuksessa, Jumala ja ihminen eivät sekoittuneet toisiinsa, vaan tulivat yhdeksi. Sana tuli lihaksi (Joh.1:14).

Viidenneksi Spong olettaa, että Newtonin mekaniikan lakeja noudattavassa maailmassa ei ole tilaa ihmeille. Valitettavasti Isaac Newtonin aksioomat pätevät vain sellaisessa tilassa ja mittakaavassa, joka on lähinnä ihmistä. Alkeishiukkasten fysiikka ja suhteellisuusteoria tekevät jo mahdolliseksi kuvitella ilmiöitä, jotka ovat maan pinnalla harvinaisia. Siksi ihmeiden raastaminen pois kirkon uskosta on kvasi-rationalismia. Jumala tekee ihmeitä, missä haluaa, ja silloin, kun hän haluaa.

Kuudenneksi apostoli Paavali sanoi korinttolaisille: *”Puhe rististä on hulluutta niiden mielestä, jotka joutuvat kadotukseen, mutta meille, jotka pelastumme, se on Jumalan voima.”* (1.Kor.1:18). Ristiinnaulitseminen on toki barbaarinen teloitusmenetelmä, mutta kirkko ei valinnut Jeesukselle sellaista kuolemaa. Kirkko uskoo Raamatun mukaisesti, että hän, Jumalan Poika, oli Isälleen kuuliainen ristinkuolemaan asti (ks. Fil.2:8).

Miksi Jeesuksen sitten piti kuolla? Kun ensimmäiset ihmiset lankesivat syntiin ja joutuivat vastaamaan tottelemattomuudestaan Luojalleen, Jumala sanoi miehelle: *”Maan tomua sinä*

*olet, maan tomuun sinä palaat.*” (1.Moos.3:19). Palkka synnistä oli siis kuolema, ja synnistä tuli koko ihmiskunnan kirous. Synnitön Jeesus kuoli ristillä, jotta Jumala lukisi hänen kuolemansa niiden syntisten hyväksi, jotka suostuvat sovintoon Jumalan kanssa Kristuksessa (ks. 2.Kor.5:19–21).

Kristuksen veren kautta tapahtuva vanhurskauttaminen ehkä heijastaa alkeellista käsitystä Jumalasta, joka vihansa lepyttämiseksi vaatii uhria. Spong kuitenkin unohtaa, että kirkko uskoo Kristuksen uhrin täydellisyyteen ja kertakaikkisuuteen. Se, mitä Jumala teki puolestamme Pojassaan, vapauttaa meidät syyllisyydestä ja antaa meille mahdollisuuden lähestyä Jumalaa luottavasti. *”Te ette ole saaneet orjuuden henkeä, joka saattaisi teidät jälleen pelon valtaan. Olette saaneet Hengen, joka antaa meille lapsen oikeuden, ja niin me huudamme: ’Abba! Isä!’*” (Room.8:15).

Seitsemäs teesi on sukua neljännelle ja viidennelle teesille. Spong ei usko ihmeisiin, joten on johdonmukaista, että hän kieltää Kristuksen ruumiillisen ylösnousemuksen. Kirkon oppi Kristuksen ylösnousemuksesta perustuu Raamattuun, eikä kirkolla ole kaikista liberaaliteologisista soraäänistä huolimatta syytä luopua tästä uskonkohdasta. *”Mutta nyt Kristus on herätetty kuolleista, esikoisena niiden joukosta, jotka ovat kuolleet.”* (2.Kor.15:20).

Kahdeksanneksi Kristuksen taivaaseenastuminen ei edellytä kolmikerroksista kosmologiaa, koska kristinuskon ”taivas” ei sijaitse taivaankannen takana. Apostolien teoissa kerrotaan Jeesuksen taivaaseen ottaminen siten, että Jeesus katosi opetuslastensa näkyvistä taivaan pilviin (ks. Ap.t.1:9–10). Ihminen on taipuvainen ymmärtämään tämän tapahtuman kulloisenkin kosmologiansa kautta. Spongkin näyttää ajattelevan, että astuakseen ylös taivaaseen Jeesuksen piti nousta avaruuteen. Mutta ei kirkko niin opeta. Nikealaisen uskonkäsityksen mukaan Kristus palasi siihen todellisuuteen, jossa hän oli ollut ennen maailmaan tuloaan. Tämä todellisuus on kaikkialla läsnä oleva mutta ihmisiltä salattu Jumalan ajattomuus ja paikattomuus. Yksi uskon paradokseista on, että Jumala on samanaikaisesti luomansa maailmankaikkeuden ulkopuolella sekä läsnä luomassaan maailmankaikkeudessa.

Yhdeksänneksi Spong väittää, ettei ole olemassa ihmisen ulkopuolisia eettisiä ohjeita, jotka voisi sovittaa kaikkiin ihmisiin kaikkina aikoina ja jota ihmiset noudattaisivat. Raamatussa ilmoitettu kymmenen käskyn laki on siis Sponginkin mielestä suhteellinen laki, jonka ohjeita ei tarvitse enää tänä päivänä pitää sitovina.

Kaikki inhimilliset yhteisöt ovat kehittäneet koodeja, jotka määrittelevät, miten yksilön tulee käyttäytyä yhteisön jäsenenä, mitkä ovat yksilön oikeudet yhteisössään ja mitkä ovat yksilön velvollisuudet yhteisöä kohtaan. Moraaliset perusvaatimukset 'älä tapa', 'älä varasta' ja 'älä himoitse toisen aviopuolisoa' muistuttavat ihmisyyhteisöissä paljon toisiaan, sillä eettisten ohjeiden tarkoitus on suojella yhteisön jäsenten henkeä, omaisuutta, kotia ja perhettä sekä yhteisön jatkuvuutta. Tätä apostoli Paavali tarkoitti sanoessaan: *"Pakanakansatkin, joilla ei ole lakia, saattavat luonnostaan tehdä, mitä laki vaatii. Silloin pakanat, vaikkei heillä lakia olekaan, ovat itse itselleen laki. Näin he osoittavat, että lain vaatimus on kirjoitettu heidän sydämeensä."* Room.2:14–15.

Spong ei halua tunnustaa, että ihmisissä oleva lain ja oikeudentunto olisi jumalallista alkuperää. Kristikunnan kokemusperäinen tieto kuitenkin osoittaa, että kymmenen käskyn noudattaminen tuo ihmisen elämään enemmän siunausta kuin vahinkoa ja että käskyjen rikkominen johtaa ihmisen turmioon. Koska epäonnistunutta elämää on mahdoton kelata taaksepäin ja elää uudelleen, on viisaampaa uskoa todeksi Raamatun ilmoitus kuin lähteä kokeilemaan, onko Jumala todella sanonut niin tai näin.

Kymmenenneksi Spong väittää, että on hyödytöntä rukoilla teistiseksi oletettua jumaluutta, koska sellaista ei ole. Kuten sanottu, Jumalaa ei oikeastaan voi määritellä. Vaikka teistinen käsitys Jumalasta hylättäisiin, silti Jumala on, sillä a-teismi on loogisesti pelkkää arvon kieltämistä. Teismi, joka antaa syyn anoa, toivoa ja odottaa Jumalalta jotakin, on verrattomasti parempi uskonto kuin ateismi, joka sanoo, ettei Jumalalta saa anoa, toivoa eikä odottaa mitään.

Yhdenneksitoista Spong vaatii, että kirkon täytyy lakata kaitsemasta jäseniään syyllisyyden avulla. Tämä teesi muistuttaa johdattelevaa kysymystä: "Oletteko lakannut lyömästä puolisoanne?" Mikäli vastaaja sanoo: "En." häntä voidaan syyttää sanoen: "Te siis edelleenkin lyötte puolisoanne." Jos vastaaja sanoo: "Kyllä." häntä voidaan moittia sanoen: "Te siis olette joskus lyönyt puolisoanne." Vastaaja voi sanoa: "En ole koskaan lyönyt puolisoani." Mutta jos se ei ole totta, vastaaja osoittautuu valehtelijaksi. Näin ollen vastaajan on paras vaieta.

Spong in yhdestoista teesi on siis tarkoitushakuinen. Vastasi kirkko, miten tahansa, aina on olemassa katkeria ihmisiä, jotka haluavat nähdä kirkon kaitseman vallankäyttönä. Heille ei kelpaa sovinto, jonka Jumala on tehnyt ihmiskunnan kanssa Kristuksessa. Kun kirkko sanoo Raamatun mukaisesti, mikä on syntiä, tällaiset ihmiset vetäytyvät pois kirkon yhteydestä.

Mutta vaikka kirkko vaikenisi, Raamatun sana pysyy: ”*Synnin palkka on kuolema, mutta Jumalan armolahja on iankaikkinen elämä Kristuksessa Jeesuksessa, meidän Herrassamme.*” (Room.6:23).

Kahdenneksitoista Spong vaatii, että mitään ulkoista määrettä ei saa käyttää ihmisten erotteluun tai torjumiseen. Spong puhuu siinä mielessä oikein, että kristityn tulee rakastaa kaikkia ihmisiä samanarvoisesti. Kristityn tulee antaa Jumalan armon kohdistua kaikkiin ihmisiin erotuksetta. Mutta jos Spong tarkoittaa, että kirkon on annettava siunaus kaikille sosiaalisen todellisuuden ilmiöille, hän on väärässä. Kirkko ei voi tehdä niin, koska siunaaminen on Jumalan suosion välittämistä tai siirtämistä. Mitä Jumala ei sanansa mukaan siunaa, sitä kirkkokaan ei voi siunata.

Kun Paavali neuvoi Timoteusta seurakunnan johtamisessa, hän sanoi: ”*Jumalan, Kristuksen Jeesuksen ja valittujen enkelien edessä kehotan vakavasti sinua soveltamaan näitä ohjeita puolueettomasti, niin että et tee mitään omien mieltymystesi mukaan. Harkitse käten päälle panemista tarkoin, jotta et joutuisi osalliseksi toisten synteihin.*” (1.Tim.5:21–22). Jumalan rakkauden nimessä kirkkoa on vaadittu tekemään yhtä ja toista, mikä on vastoin Raamattua ja kirkon omaa perinnettä. Ja myötämielisyydestä valtiota tai aikakauden ilmapiiriä kohtaan kirkko on taipunut tällaisiin vaatimuksiin.

Mutta kirkko on säilynyt maailmassa vain sen ansiosta, että sen keskuudessa on ollut ihmisiä, jotka ovat halunneet pitää kiinni raamatullisesta ja apostolisesta uskosta. Isän ja Pojan Henki on tehnyt heidät niin vakuuttuneiksi tämän uskon totuudellisuudesta, että he ovat uskaltaneet vastustaa keisareita ja valtiaita, milloin nämä ovat vaatineet, että kirkon usko pitää laimentaa maailmaan sopivaksi. Rukoilkaamme, että kirkon Herra yhä lähettää laumalleen Raamatun sanalle uskollisia paimenia.